

Susret povijesnog pomirenja Italije, Slovenije i Hrvatske, odnosno prevaziđenja povijesnih događaja, namjerava zatvoriti jedno važno poglavlje triju država i sanirati rane iz dvadesetoga stoljeća.

U Italiji se teži ceremoniji u simboličnim mjestima nasilja koje su prouzrokovali totalitaristički režimi XX. stoljeća na istočnoj granici uz uvjete postavljene od strane Federacije udruga ezula iz Istre, Rijeke i Dalmacije (odnosno da se treba voditi računa o njihovim težnjama i pravima, koji nisu tu pažljivo razmatrani u svjetlu takve pomirbe, koja ne može preći preko tih tragičnih zbivanja, budući da su mnogi Talijani iz ovih krajeva platili životom ili egzodusom ljubav prema Italiji i za slobodu) i Talijanske vlade (koja smatra nepojmljivom diskriminaciju koju je odredio Zagreb naspram talijanskih državljana glede mogućnosti kupovine nekretnina).

Slovenija i Hrvatska naglašavaju da su spremne za taj trojni susret, ali da je Italija ta koja treba učiniti odlučujući korak kako bi svaka od strana mogla preuzeti vlastite odgovornosti za žrtve Drugog svjetskog rata. Slovenija smatra kako Italija nije još postigla određenu razinu zrelosti da bi se moglo pristupiti takvome trojnom susretu, odnosno ceremoniji pomirenja. Hrvatska smatra da treba odati počast svima onima koji su izgubili svoje živote te onima kojima je suđeno, ističući kako nisu svi bili nedužni, te da "ako se govori o žrtvama na kraju Drugog svjetskog rata, treba voditi računa i o činjenici da nisu samo Talijani napuštali Hrvatsku, već i pripadnici drugih naroda, koji su na zapadu tražili bolji život". Hrvatska u svakom slučaju naglašava "nužan uvjet za uspjeh toga susreta što bi se dogodio u biti razotkrivanjem grijehova pojedinih naroda", pored činjenice da "treba reći svu istinu, odnosno što se uistinu dogodilo na teritorijima gdje žive ta tri naroda". Prema neslužbenim izvorima, za Hrvatsku se počast žrtvama i priznavanje grijehova treba odvijati prema kronologiji njihovog povijesnog tijeka, i prema tome - Italija bi prva trebala odati počast žrtvama fašističkoga terora.

Kulturno-ekonomska slovenska unija sa sjedištem u Trstu smatra čin pomirbe "kao čin običnoga pijeteta za mrtve i za sve one koji su patili, tako da se na te žrtve gleda sa striktno ljudskoga aspekta", te definira taj akt "kao dogovor prema kojemu prošlost ne treba više uvjetovati našu zajedničku budućnost". Podršku mogućem susretu triju Predsjednika i ceremoniji pomirbe izrekao je Predsjednik Europskog parlamenta, gosp. Josep Borrello, prema kojemu taj bi susret služio kao učvršćivanje duha nove Europe. Talijanska unija sa sjedištem u Rijeci "u potpunosti se slaže sa gestom pomirbe triju Predsjednika, što odaje hommage mjestima memorije, sjećanja na žrtve totalitarističkih nasilja koja su uznemirila ove zemlje", što je poput političkog i kulturalnog znaka koji prelazi kontrapozicije prošlosti i teži izgradnji budućnosti u znaku mira i suradnje", ali bez da išta izuzme "od analize i povijesnoga suda činjenica koje su se uistinu dogodile". Talijanska unija naglašava nadu da će se "tom prigodom posvetiti dostojna pažnja temama vezanim za esule i manjine", koji su smatrani "od presudne važnosti za pomirenje na tome prostoru". To bi bilo sve što se tiče kronika i izjava do danas glede te situacije.

Odati počast svim mrtvima u ime općeg pijeteta je pogrešno, jer smrt ne ispire grijehove koji su neki od tih pokojnika počinili za života, a koji su nespojivi s ljudskim društvom. Bilo je tu masakra, pljački, deportacija u koncentracione logore, fojbi, egzodusa te drugih groznih činova protiv ljudskoga roda i sve to bez opravdanja. Govorimo o kriminalcima i žrtvama, krvnicima i žrtvovanima, agresorima i žrtvama, krivima i nedužnima, pravednicima i osuđenima, i što se

toga tiče, treba naglasiti kako su države neke od tih akata egzaltirale, a druge zaboravile. To ne može biti zaboravljeno i neoprostiva je greška tretirati jednako ravnodušno sve pokojne.

Nažalost, nikada nije postojao nurnberški, ili haški sud, sud za ratne zločine na ovim područjima, ni prije, ni za vrijeme, kao ni poslije Drugog svjetskog rata. Bili su tu klasični procesi pobjednika, ali uvijek s jednosmjernim sudovima, to je bilo ustvari preplitanje njihovih političkih interesa.

Pobjednici su onemogućili da njihova nedjela ugledaju svjetlo dana, sakrivši na taj način njihova kriminalna djela desetljećima. I pobjednici su poput pobijeđenih počinili teška kriminalna djela. Kontradikcije pobijeđenih i pobjednika su i dalje očite: nije logično imputirati drugima krivnje koje su i njihove.

No, javno se mijenja, sada kao i onda, svrstalo na stranu pobjednika, jačega. Različiti su se tretmani primjenjivali za pobjednike i pobijeđene, bez obzira na težinu kaznenog djela, te na vrijeme kada su ona počinjena.

Mrtvaci ne smiju biti tretirani na podjednak način. Postoje pokojnici koji su okrvavili ruke "kriminalnim djelima protiv čovječnosti", što se sastoje u kršenju ljudskih prava za narode i etničke grupe, u persekuciji, genocidu, deportaciji i drugim oblicima nasilja. Neki su mrtvaci okrvavili ruke krvlju kršenjem ratnoga prava, ubijanjem zatvorenika, maltretirajući bolesne ili ranjene, ili pak zlostavljajući lokalno stanovništvo.

Smrt ne opravdava grijehove koje su počinili živi, posebice ako je to grijeh protiv ljudskoga roda, uništavajući druge živote u ime neke ideologije ili ideala. Odati počast svim mrtvima bez obzira na sve te činjenice je pogrešno, nepravedno i neprihvatljivo. Potreba pravde postoji i nakon smrti, u protivnome, izjednačavati kriminalce sa žrtvama, krivce s nevinima, velika je pogreška premda neki to smatraju kršćanskim činom. Onima koji su poginuli kao ratni zločinci i kriminalci protiv čovječnosti (iako se još uvijek mogu nazvati navodnim zločincima, budući da im nikada nije bilo suđeno), nije prigodno odati počast zajedno s drugim žrtvama.

S druge strane, razni "izmi" (nacizam, fašizam, komunizam, nacionalizam i dr.) prouzrokovali su smrt, patnju i uništenje, ali zbog kukavičke političke isplativosti postoje zanemareni pokojnici kojima se odaje počast poput herojima, a drugi su posve izbrisani, kao da nisu nikada postojali. Dakle tu postoje pokojnici prve klase, i oni druge klase, koji nemaju ime, koji nemaju lice.

Potreba odavanja počasti mrtvima, izuzev ratnih zločinca i zločinca protiv ljudskih prava (iako su još uvijek navodno takvim, budući da im nikada nije suđeno), ima neki smisao ako se odvija bez oklijevanja i bez iznimaka, s uvjerenjem i savješću, neovisno o otvorenim aktualnim pitanjima, o nepravdama pretrpljenim u prošlosti (koje na taj način bivaju priznate), o težnji i pravima koja su još do danas ostala uskraćena, o pravednim rješenjima za napuštenu nepokretnu imovinu, o saniranju pitanja reciprociteta, o ispravnim istancama ezula ali i onih talijanske nacionalne zajednice i slovenske zajednice u Italiji.

Bez podčinjenih uloga, već ravnopravnih, namjera bi bila ta da se prevaziđu, pomire oni koji su se u prošlosti našli na suprotstavljenim frontovima, što je prouzrokovalo smrt i patnju za mnoge, kojima se nikada do sada nije odala dužna počast od strane država, poput priznanja grijehova koji su počinjeni, i trebaju biti sanirani, pa makar simboličnom, ali službenom gestom. Danas, na ovom prostoru na sreću ne postoje više ratni frontovi, otvorena pitanja valja rješavati za stolom, na civilan, diplomatski način, sa dijalogom, razgovorom, uzevši u obzir i povijesna zbivanja, ali koja moraju biti nadvladana u duhu nove Europe.

Pomirenje ima smisla ako, i samo ako, će se uzeti u obzir koliko gore navedeno. A u našem su slučaju više negoli razum, vrijedile te i dalje vrijede kulturne formacije, one civilne, vjerske, socijalne, moralne i dr., onih koji su pozvani da odgovaraju, izbjegavajući da vuku vodu na svoj

mlin. Ali ne smijemo niti zaboraviti da, nažalost “pobjednik je uvijek (viši) državni interes” svake pojedine države.

Napomena.

Tekst je objavljen na talijanskom jeziku u dnevnim novinama “La Voce del Popolo” od 29. kolovoza 2006. godine, www.edit.hr/lavoce/060829/politica.htm .

Dana 7. listopada i dana 12. listopada 2006. godine dostavio sam (e-mailom) tekst glavnom uredniku dnevnih novina “Glas Istre” sa zamolbom da se objavi. Do danas, nisam dobio nikakav odgovor a tekst nije objavljen.